

ΕΡΜΗΝ. ΤΟΥ ΡΜΕ΄ ΨΑΛΜΟΥ.

α'. Αλληλουΐα. Ἐν ἐνίοις ἀντιγράφοις πρόσκειται Ἀγγαίου καὶ Ζαχαρίου. Τοῦτο δὲ οὔτε παρὰ τῷ Ἑβραίῳ, οὔτε παρὰ τοῖς ἄλλοις εὗρον ἐρμηνευταῖς, οὔτε παρὰ τοῖς Ἑβδομήκοντα εὗρον ἐν τῷ Ἑξαπλῷ. Ὑμνεῖν μὲν καὶ οὗτος ὁ ψαλμὸς παρακελεύεται τὸν τῶν ὄλων Θεόν. Τοῦτο γὰρ καὶ ἡ ἐπιγραφή δηλοῖ. Τὸ γὰρ Αλληλουΐα, Αἰνεῖτε τὸν Κύριον ἐρ μνηεύεται, ὡς πολλάκις εἰρήκαμεν.

β'. *Αἶνει, ἡ ψυχὴ μου, τὸν Κύριον.* Ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος πᾶσιν ἡμῖν παρεγγυᾷ, εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ δοξολογίαν ἡμᾶς αὐτοὺς διεγείρειν. *Αἰνέσω Κύριον ἐν τῇ ζωῇ μου, ψαλῶ τῷ Θεῷ μου ἕως ὑπάρχω.* Ἐν τῷ ἕκτῳ ἔφη ψαλμῷ, *Ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τῷ θανάτῳ ὁ μνημονεύων σου, ἐν δὲ τῷ ἄδῃ τίς ἐξομολογήσεται σοι;* Τοῦτου χάριν κατὰ τὸν τῆς ζωῆς χρόνον ὑμνεῖν διδασκόμεθα τὸν Θεόν, ἕως ἂν τοῦδε τοῦ βίου τὸ πέρας δεξώμεθα. *Μὴ πεποιθήατε ἐπὶ ἄρχοντας.* Ἀγαθὴ παραίνεσις, Οὔτε γὰρ αἰεὶ οἱ ἄρχοντες ἄρχουσιν, ἀλλὰ πρόσκαιρον ἔχουσιν ἐξουσίαν, οὔτε πάντες οἱ ἄρχοντες τιμῶσι τὸ δίκαιον. Ἴνα δὲ προσῆ καὶ ἀμφοτέρα, χρῆ τῆς φύσεως ἰδεῖν τὸ ἐπίκτητον. Τοῦτο γὰρ ἐπιφέρει.

γ'. *Ἐπὶ υἱοὺς ἀνθρώπων, οἷς οὐκ ἔστι σωτηρία.* Βλέπε τὴν φύσιν, καὶ μὴ θάρρει τῇ ἐξουσίᾳ. *Ἄνθρωπος γάρματαιότητι ὡμοιώθη, καὶ Ἄνθρωπος ὡσεὶ χόρτος αἱ ἡμέραι αὐτοῦ.*

δ'. *Ἐξελεύσεται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, καὶ ἐπιστρέψει εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ.* Πνεῦμα ἐνταῦθα τὴν ψυχὴν καλεῖ. Ταύτης δὲ ἐξιούσης, εἰς τὴν οἰκείαν συγγένειαν τὸ σῶμα χωρεῖ, κατὰ τὴν θείαν ἀπόφασιν, *Ὅτι γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ.*—*Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀπολοῦνται πάντες οἱ διαλογισμοὶ αὐτοῦ.* Τῆς γὰρ ψυχῆς ἀποζευχθείσης, καὶ τοῦ σώματος διαλυθέντος εἰς κόνιν, ἐδείχθηματαῖα τῶν λογισμῶν ἢ φαντασία. Τοῦτο καὶ διὰ τῆς παραβολῆς ἡμᾶς ὁ Κύριος ἐδίδαξεν. Εἰσαγαγὼν γὰρ τὸν πλούσιον, οὗ ἡὺ φόρησεν ἡ χώρα, λογιζόμενον καταλῦσαι τὰς ἀποθήκας, καὶ μείζονας οἰκοδομήσαι, ἐπήγαγεν· *Ἄφρον, ταύτην τὴν νύκτα ἀπαιτοῦσι τὴν ψυχὴν σου ἀπὸ σοῦ, ἃ δὲ ἠτοίμασας τίνι ἔσται;* Καὶ τῶν ἄλλων δὲ ἀνθρώπων, οἱ μὲν ἀρχὰς καὶ δυναστείας, οἱ δὲ κτήσεις ἀγρῶν καὶ οἰκοδομίας φαντάζονται· οἱ δὲ τὰς ἐν πολέμοις ὄνειροπολοῦσι νίκας, ἄλλοι δὲ τοῖς ἐχθροῖς τεκταίνουσιν ὄλεθρον· ἀλλ' ἐπιὼν ἐξαπινάϊως ὁ θάνατος ἀτέλεστον τῶν λογισμῶν τὴν φαντασίαν ἐᾷ. Οὕτω δεῖξας τῆς ἐπ' ἀνθρώποις ἐλπίδος τὸ μάταιον, τῆς εἰς τὸν Θεὸν πεποιθήσεως τὸ ὄνησιφόρον ἐπιδείκνυσιν.

ε'. *Μακάριος οὗ ὁ Θεὸς Ἰακώβ βοηθὸς αὐτοῦ, ἡ ἐλπίς αὐτοῦ ἐπὶ Κύριον τὸν Θεὸν αὐτοῦ.* Θεὸν Ἰακώβ οὐχ ἀπλῶς ὠνόμασεν, ἀλλ' ἀναμνησκὼν ἡμᾶς πόσης προμηθείας ἀπήλαυσεν Ἰακώβ πρὸς τὸν Θεὸν ἐλπίσας, καὶ οἴους καὶ ὄσους ἐδρέψατο τῆς ἐλπίδος καρποὺς, εἰς τὸν τούτου Θεὸν ἐλπίζειν παρεγγυᾷ· καὶ Κύριον αὐτὸν, καὶ Θεὸν ὀνομάζει, καὶ δι' ἀμφοτέρων κηρύττει τὸ δυνατόν. Εἶτα ἐκ τῆς τῶν ποιημάτων δημιουργίας διδάσκει αὐτοῦ τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν δύναμιν.

ς'. *Τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, τὴν θάλασσαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς.* Συντόμως ἅπασαν τὴν ὀρωμένην καὶ ἀόρατον τῷ λόγῳ περιέλαβε κτίσιν. Οὐ γὰρ μόνον οὐρανοῦ, καὶ γῆς, καὶ θαλάσσης ἐμνήσθη, ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν ἐν αὐτοῖς. Ἐν οὐρανῷ δὲ ἄγγελοι, καὶ τῶν ἀοράτων ἢ φύσις, καὶ ἥλιος, καὶ σελήνη, καὶ τῶν ἀστέρων τὸ πλῆθος. Ἐν γῇ δὲ καὶ θαλάσση ἄνθρωποι, καὶ τῶν ἀλόγων τὰ γένη. Τοσαύτη, φησὶ, τοῦ Ποιητοῦ τῶν ὄλων ἢ δύναμις. Βλέπεις τοίνυν πόσον ἐστὶ τὸ διάφορον τῶν φθειρομένων ἀρχόντων, καὶ τοῦ δημιουργοῦ τῶν ἀπάντων. Οὕτω δεῖξας αὐτὸν τῶν ὄλων δημιουργόν, δείκνυσιν αὐτὸν καὶ προμηθούμενον ὧν ἐποίησεν.

ζ'. *Τὸν φυλάσσοντα ἀλήθειαν εἰς τὸν αἰῶνα, ποιῶντα κρῖμα τοῖς ἀδικουμένοις, δίδόντα τροφήν τοῖς πεινῶσιν.* Ἀψευδὴς γὰρ ἐστὶν ὑπισχνούμενος, καὶ φιλαλήθης τὰς ἐπαγγελίας πληροῖ. Ἐπαμύνει δὲ τοῖς ἀδικουμένοις, καὶ κρίνει δικαίως· παρέχει δὲ καὶ πᾶσι τοῖς πεινῶσι τὴν κατάλληλον τροφήν. Ἐντεῦθεν καὶ τὰς διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν γεγενημένας εὐεργεσίας προλέγει.

η'. *Κύριος λύει πεπεδημένους, Κύριος σοφοὶ τυφλοῦς, Κύριος ἀνορθοὶ κατεβράγαμένους.* Ταῦτα καὶ διὰ Ἡσαΐου προφήτου προηγόρευσεν ὁ τῶν ὄλων Θεός. Εἰρηκῶς γὰρ, *Δέδωκά σε εἰς φῶς ἐθνῶν, ἐπήγαγεν, Ἀνοῖξαι ὀφθαλμοὺς τυφλῶν, ἐξαγαγεῖν ἐκ δεσμῶν δεδεμένους, καὶ ἐξ οἴκου φυλακῆς καθημένους ἐν σκότει.* Καὶ ἐτέρωθι ἐκ προσώπου ἔφη τοῦ Δεσπότη τοῦ Χριστοῦ· *Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ εἶνεκεν ἔχρισέ με, εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν, κηρύττειν αἰχμαλώτοις ἄφεςιν, τυφλοῖς ἀνάβλεψιν.* Καὶ ἀλλαχοῦ, *Τότε ἀκούσονται κωφοὶ λόγους βιβλίου, καὶ οἱ ἐν τῷ σκότει, καὶ οἱ ἐν τῇ ὀμίχλῃ ὀφθαλμοὶ τυφλῶν ὄψονται. Κύριος ἀγαπᾷ δικαίους.* [θ'] *Κύριος φυλάσσει τοὺς προσηλύτους.* Ἐκάστῳ τὰ κατάλληλα προσφέρει τῶν ὄλων ὁ Κύριος. Καὶ τοὺς μὲν ἀγαπῶντας αὐτὸν δικαίους τοῖς ἴσοις ἀμείβεται, καὶ ἀγάπην αὐτοῖς καὶ φιλοστοργίαν ἀντιδίδωσι πατρικὴν· τοὺς δὲ τὴν πατρώαν φυγόντας ἀσέβειαν, καὶ μετὰ πίστεως αὐτῷ προσιόντας, πάσης ἀξιοῖ φυλακῆς τε καὶ προμηθείας. Προσηλύτους γὰρ τοὺς ξένους καλεῖ. Οὕτω καὶ ὁ μακάριος ἔφη Παῦλος, ὅτι *Ἡμεῖν ποτε χωρὶς Χριστοῦ ἀπηλλοτριωμένοι τῆς πολιτείας τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ξένοι τῶν διαθηκῶν, τῆς ἐπαγγελίας ἐλπίδα μὴ ἔχοντες· ἀλλ' οἱ ποτὲ ὄντες μακρὰν ἐγγὺς ἐγενήθημεν.*—*Ὁρφανὸν καὶ χήραν ἀναλήφεται, καὶ ὁδὸν ἀμαρτωλῶν ἀφανιεῖ.* Ἀπὸ τῆς καθόλου προνοίας ἐπὶ τὰ μερικὰ τὸν λόγον κατήγαγε, καὶ φησιν ὡς οὐδενὸς ἀμελεῖ τῶν ὄλων ὁ πρῦτανις, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐρήμους ἀνθρωπίνης κηδεμονίας πάσης ἀξιοῖ ἐπιμελείας, καὶ τὰς κατὰ τούτων ἐπιβουλάς διαλύει.

ι'. *Βασιλεύσει Κύριος εἰς τὸν αἰῶνα, ὁ Θεὸς σου Σιών εἰς γενεὰν καὶ γενεάν.* Αἰώνιον γὰρ ἔχει τὸ κράτος, καὶ τὴν βασιλείαν αἰδίων ὁ νῦν, ὃ Σιών, μόνης σου Θεὸς νομιζόμενος.

ΕΡΜΗΝ. ΤΟΥ ΡΜΖ' ΨΑΛΜΟΥ.

α'. Ἀλληλουΐα. Ἐνταῦθα σαφῶς ἐδιδάχθημεν τοῦ ἀλληλουΐα τὴν ἐρμηνείαν. Τὸ γὰρ Αἰνεῖτε τὸν Κύριον, Ἀλληλουΐα ὁ Ἑβραῖος λέγει· ὁ δὲ Σύμμαχος καὶ ἀνερμήνευτον αὐτὸ εἶασε· λέγει δὲ οὕτως, Ἀλληλουΐα, ὅτι ἀγαθὸς ψαλμὸς. Ὁ δὲ Θεοδοσίω, Αἰνεῖτε τὸν Ἰά· αἰνεῖν καὶ οὗτος τοίνυν ὁ ψαλμὸς παρακελεύεται· προθεσπίζει δὲ τὴν ἐκ Βαβυλῶνος ἐπάνοδον, καὶ τὴν μετὰ ταῦτα γενομένην τῆς Ἱερουσαλήμ οἰκοδομίαν. Οὐ γὰρ, ὡς Ἰουδαῖοι προσδοκῶσιν, αὐθις Ἱερουσαλήμ οἰκοδομηθήσεται, ἀλλὰ τὴν ἤδη γεγεννημένην ὑπὸ Ζοροβάβελ οἰκοδομίαν, ὁ προφητικὸς προθεσπίζει λόγος. *Αἰνεῖτε τὸν Κύριον, ὅτι ἀγαθὸς ψαλμὸς, τῷ Θεῷ ἡμῶν ἠδυνθείη αἴνεσις.* Ὀνήσιμος, φησὶν, ἡ ὑμνωδία, καὶ πρόξενος ἀγαθῶν· θυμῆρης δὲ τῷ Θεῷ οὐχ ὁ ὕμνος, ἀλλὰ τῶν ὑμνοῦντων ὁ σκοπὸς· αὐτὸς δὲ ἀνευδεῆς χαίρει τῇ σωτηρίᾳ τῶν ἀνθρώπων.

β'. *Οἰκοδομῶν Ἱερουσαλήμ ὁ Κύριος, τὰς διασπορὰς τοῦ Ἰσραὴλ ἐπισυνάξει.* Καὶ διὰ τοῦτο, φησὶν, αὐτὸν ὑμνεῖσθαι προσήκει, ὅτι καὶ τὴν καταλυθεῖσαν Ἱερουσαλήμ οἰκοδομήσει, καὶ τοὺς δορυαλώτους γεγεννημένους ἀξιώσει τῆς ἐπανόδου. Εἰ δὲ μὴ πάντες ἐπανῆλθον, οὐχ ὁ θεὸς διεψεύσατο λόγος, ἀλλ' ἡ ἐκείνων ἠλέγχθη πονηρία. Αὐτὸς μὲν γὰρ διὰ τοῦ Κύρου πᾶσιν ἐπανελεθεῖν παρεγγύησεν, οἱ δὲ ἀντίτυπον ἐσχηκότες γνώμην, τὴν ἄλλοτρίαν ἀντὶ τῆς πατρίδος προείλοντο.

γ'. *Ὁ ἰόμενος τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν, καὶ δεσμεῦων τὰ συντρίμματά αὐτῶν.* Συνῆψε τοῖς σωματικοῖς τὰ πνευματικὰ, καὶ ἔδειξεν αὐτὸν οὐ μόνον τοῖς αἰχμαλώτοις τὴν ἐλευθερίαν δωρούμενον, ἀλλὰ καὶ τοῖς τὰ τῆς ἀμαρτίας τραύματα δεξαμένοις τὴν ἴασιν χαριζόμενον.

δ'. *Ὁ ἀριθμῶν πλήθη ἄστρον, καὶ πᾶσιν αὐτοῖς ὀνόματα καλῶν.* Διὰ πάντων τοῦ Θεοῦ τὴν δύναμιν κηρύττει. Ὁ ἀριθμῶν δὲ ἐνταῦθα τὴν γνώσιν ἐκάλεσε, καὶ ἄστρον δὲ ὀνόματα τὰς τῶν ἀστέρων διαφορὰς, καὶ τὴν τούτων θέσιν τε καὶ διάταξιν, καὶ τὴν πρὸς ἄλληλασχέσιν. Οὐ γὰρ ὀνόμασι κεκρημένος ὁ τῶν ὄλων Θεὸς τοὺς ἀστέρας καλεῖ· ἄψυχα γὰρ ταῦτα, καὶ λόγου ἐστερημένα. Ἄνθρωποι δὲ, ἀσεβεῖ γνώμη χρησάμενοι, ἀπὸ μύθων ὑπ' αὐτῶν πεπλασμένων ἔθεσαν τοῖς ἄστροις ὀνόματα.

ε'. *Μέγας ὁ Κύριος ἡμῶν, καὶ μεγάλη ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ, καὶ τῆς συνέσεως αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς.* Ἀμέτρητα πάντα, καὶ τὸ μέγεθος, καὶ ἡ ἰσχὺς, καὶ ἡ αἴνεσις. Ὡς χωροῦμεν δὲ ὁμῶς ὑμνοῦμεν.

ς'. *Ἀναλαμβάνων πρᾶξις ὁ Κύριος, ταπεινῶν δὲ ἀμαρτωλοὺς ἕως γῆς.* Ὁ Σύμμαχος ἀνακτώμενος εἶρηκεν. Καὶ τοῦτο δὲ τῆς θείας ἴδιον προμηθείας· τοὺς μὲν γὰρ δι' ἐπιείκειαν ὑπὸ τινων ἐπιβουλομένους κηδεμονίας ἀξιοῖ· τοὺς δὲ ἀδίκως αὐτοῖς ἐπιόντας παραπέμπει θανάτῳ. Καὶ τοὺς μὲν περιβλέπτους ποιεῖ καὶ περιφανεῖς· τῶν δὲ τὴν μνήμην παραδίδωσι λήθῃ. Οὕτω τῶν ἁγίων ἀποστόλων αἰοίδιμος ὁ χορὸς· οὕτω πολυθρύλλητοι τῶν μαρτύρων οἱ δῆμοι. Τῶν δὲ τούτοις πεπολημηκῶτων ἡ μνήμη παραδέδοται λήθῃ.

ζ'. *Ἐξάρξατε τῷ Κυρίῳ ἐν ἐξομολογήσει· ψάλατε τῷ Θεῷ ἡμῶν ἐν κιθάρα.* Ταύτην τοίνυν εἰδότες τοῦ Θεοῦ τὴν ἀγαθότητα, καὶ σοφίαν, καὶ δύναμιν, ἄρχεσθε τῆς ὑμνωδίας ὀργάνοις τοῖς συνήθεσι χρώμενοι.

η'. *Τῷ περιβάλλοντι τὸν οὐρανὸν ἐν νεφέλαις, τῷ ἐτοιμάζοντι τῇ γῆ ὑέτον.* Ἀμφότερα καὶ τῆς δυνάμεως, καὶ τῆς ἀγαθότητος δείγματα. Ὡς ἀγαθὸς μὲν γὰρ, καὶ φιλόανθρωπος, προμηθεῖται τῶν ἐπὶ γῆς· ὡς παντοδύναμος δὲ, μετέωρον φέρει τῶν ὑδάτων τὴν φύσιν, καὶ τοῦ οὐρανοῦ συγκαλύπτει τὴν θεάν, ὄροφόν τινα μέσον οὐρανοῦ καὶ γῆς διὰ τῶν νεφῶν τεκταινόμενος, καὶ ταῖς ὠδίσι τούτων ἄρδων τὴν γῆν.

Εἶτα τὴν ἐντεῦθεν φυομένην δείκνυσι χρεῖαν. *Τῷ ἐξανατέλλοντι ἐν ὄρεσι χόρτον, καὶ χλόην τῇ δουλείᾳ τῶν ἀνθρώπων.* Οὐ γὰρ μόνον τὴν ὑπ' ἀνθρώπων γεωργουμένην ἄρδει γῆν, ἀλλὰ καὶ τὰ ὄρη, καὶ τοὺς ἐρήμους χώρους, τὸν ἐκ τούτων φυόμενον χιλὸν προσφέρων τοῖς κτήνεσι. Καὶ τοῦτο μὲν διὰ τὴν εἰς ἀνθρώπους εὐεργεσίαν ποιεῖ· τοῖς ἀνθρώποις γὰρ ὑπουργεῖν τὰ κτήνη προσέταξεν.

θ'. *Καὶ διδόντι κτήνεσι τροφήν αὐτῶν, καὶ τοῖς νεοσσοῖς τῶν κοράκων τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτόν.* Οὐ λογικῆ τῶν κοράκων ἡ φύσις, οὐδ' ὅτι λογικῶς ἐπικαλεῖται τὸν ποιητὴν· ἀλλ' ἡ διὰ τὴν χρεῖαν κραυγὴ μιμεῖται τὴν αἴτησιν. Ἐντεῦθεν ἠγοῦμαι καὶ τὸν Δεσπότην Χριστὸν, τῶν ἄλλων πτηνῶν καταλιπόντα τὴν μνήμην, τῶν κοράκων μνησθῆναι, καὶ τοῖς μαθηταῖς εἰπεῖν, *Ἀποβλέψατε εἰς τοὺς κόρακας, ὅτι οὐ σπεύρουσιν, οὐδὲ συναγοῦσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτούς.*

ι', ια'. *Οὐκ ἐν τῇ δυναστείᾳ τοῦ ἵππου θελήσει, οὐδὲ ἐν ταῖς κνήμαις τοῦ ἀνδρὸς εὐδοκεῖ. Εὐδοκεῖ Κύριος ἐν τοῖς φοβουμένοις αὐτόν, καὶ ἐν τοῖς ἐλπίζουσιν ἐπὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ.* Οὐ ρώμη σώματος, φησὶ, καὶ ἵππικῆ τέχνη, καὶ ταχύτητι ποδῶν ὁ Θεὸς ἐπιτέρπεται· ἀλλὰ καλαῖς πράξεσιν, ὧν δημιουργὸς ἡ εὐλάβεια. Οὐ μόνον δὲ τούτων προμηθεῖται σπουδαίως, ἀλλὰ καὶ τῶν περιπεπωκότων ἀμαρτίαις, μεταμελεία δὲ χρησαμένων, καὶ στηριχθέντων τῇ τῆς φιλανθρωπίας ἐλπίδι. Οὐ γὰρ μόνον τοῖς τελείοις τῆς ἀρετῆς ἀθληταῖς ἔφη τὸν Θεὸν εὐδοκεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῖς τὸν θεῖον προσμένουσιν ἔλεον.

ΕΡΜΗΝ. ΤΟΥ ΡΜΖ' ΨΑΛΜΟΥ.

Ἀλληλοῦϊα. Ὑμνεῖν καὶ ἐνταῦθα παρακελεύεται ὁ προφητικὸς λόγος. Προλέγει δὲ καὶ τὴν μετὰ τὴν ἐπάνοδον γεγεννημένην νίκη. Πρὸς δὲ ταύτη, καὶ τὰ τῶν ἀποστόλων προθεσπίζει κηρύγματα, πᾶσαν ὅτι τάχιστα διαδραμόντα τὴν οἰκουμένην. ιβ', ιγ'. *Ἐπαίνει, Ἱερουσαλήμ, τὸν Κύριον, αἶνει τὸν Θεόν σου, Σιών. Ὅτι ἐνίσχυσε τοὺς μοχλοὺς τῶν πυλῶν σου. Διὰ τὴν ἄμαχον τοῦ Θεοῦ ῥοπήν, καὶ τῶν πολεμίων ἀπαλλαγείσα, καὶ ἀπολιόρητος, ὡς Ἱερουσαλήμ, μείνασα, ὕμνοις ἀμείβου τὸν εὐεργέτην. Ἱερουσαλήμ δὲ οὐ τὰς οἰκοδομίας καλεῖ, ἀλλὰ τοὺς ταύτης οἰκήτορας. Εὐλόγησε τοὺς υἱοὺς σου ἐν σοί. Εὐπαιδίας γὰρ καὶ πολυπαιδίας εὐλογίαν λαβοῦσα εἰς πλῆθος ἠϋξήθη.*

ιδ'. *Ὁ τιθεὶς τὰ ὄριά σου εἰρήνην. Δεδώρηταί σοι καὶ πανταχόθεν εἰρήνην. Ἐκδειματωθέντες γὰρ τῷ δέει τῶν ἀναιρεθέντων ἕτεροι πάλιν ἐπανελεῖν οὐ τολμῶσιν. Καὶ στέαρ πυροῦ ἐμπιπλῶν σε. Ἐπέκλυσέ τε καὶ τοῖς ἀπὸ γῆς ἀγαθοῖς. Στέαρ γὰρ πυροῦ τῶν καρπῶν τὴν ἀφθονίαν ἐκάλεσεν, ἀπὸ τοῦ μέρους τὸ πᾶν ὀνομάσας. Πυρὸς γὰρ ἐστὶν ὁ σίτος, στέαρ δὲ πυροῦ ὁ κάλλιστος ἄρτος. Δεδήλωκε δὲ διὰ τούτου καὶ τοὺς ἄλλους καρπούς. Ἀλλὰ ταύτης πάλαι τῆς προνοίας ἀπήλαιον Ἰουδαῖοι· κατὰ δὲ τοῦ Σωτῆρος λυττήσαντες ἔρημοι πάντων ἐγένοντο τῶν ἀγαθῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ προφητικὸς λόγος ταῦτα περὶ ἐκείνων διεξελθῶν, τῶν ἐθνῶν προθεσπίζει τὴν σωτηρίαν.*

ιε'. *Ὁ ἀποστέλλων τὸ λόγιον αὐτοῦ τῇ γῆ, ἕως τάχους δραμεῖται ὁ λόγος αὐτοῦ. Λόγον ἐνταῦθα εὐαγγελικὸν ἐκάλεσε κήρυγμα. Τοῦτο δὲ οὐκ Ἰουδαίους μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν ἀνθρώποις ἀπέστειλε. Πορευθέντες γὰρ, φησὶ, μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη. Ἐδειξε δὲ καὶ τὴν ὀξύτητα τοῦ δρόμου.*

Ἦν ὀλίγω γὰρ χρόνω πᾶσαν γῆν καὶ θάλασσαν τῆς διδασκαλίας ἐπλήρωσαν. Τοῦτο προορῶν ὁ προφήτης ἔφη, *Ἔως τάχους δραμεῖται ὁ λόγος αὐτοῦ. Καὶ καινὸν οὐδὲν, οὐδὲ παράδοξον. Πάντα γὰρ εἶκει τῷ θεῷ βουλήματι. Αὐτίκα τοίνυν τῶν ὑδάτων τὴν φύσιν μίαν οὔσαν εἰς μυρίας ιδέας βουληθεὶς μεταβάλλει.*

ις', ις'. *Διδόντος χιόνα αὐτοῦ ὡσεὶ ἔριον, ὀμίχλην ὡσεὶ σποδὸν πάσσοντος. Βάλλοντος κρύσταλλον αὐτοῦ ὡσεὶ ψωμούς. Ἐκ γὰρ τῆς μιᾶς τῶν ὑδάτων οὐσίας γίνεται μὲν ἀντίτυπος κρύσταλλος· γίνεται δὲ χιῶν μανή τε καὶ μαλακή, καὶ ἐρίου κάταγμα μιμουμένη· γίνεται δὲ καὶ κόνις ὑγρά. Τοιαύτη γὰρ τῆς ὀμίχλης ἢ φύσις. Κατὰ πρόσωπον τοῦ ψύχους αὐτοῦ τίς ὑποστήσεται; Καὶ τὸν ἀέρα δέμεταβάλλει ῥαδίως, καὶ τὸν ἄρτι φλογώδη μετ' ὀλίγον κρυμώδη ποιεῖ.*

ιη'. *Ἐξαποστελεῖ τὸν λόγον αὐτοῦ, καὶ τήξει αὐτά· πνεύσει τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, καὶ ῥυήσεται ὕδατα. Ἀλλὰ πάλιν βουληθεὶς τὸ παγὲν ὕδωρ διαλύει ῥαδίως, καὶ κρουνηδὸν φέρεσθαι τοῦτο ποιεῖ. Τοῦ γὰρ νότου πνέοντος, καὶ χιῶν, καὶ κρύσταλλος λύεται. Οὐχ ἀπλῶς δὲ τούτων ἐποιήσατο τὴν διήγησιν, ἀλλὰ ἕτερα διὰ τούτων σημαίνων. Καθάπερ γὰρ ἡ χιῶν καταφερομένη τὰ ὄρη πληροῖ· τηκομένη δὲ εἰς τοὺς παρακειμένους χωρεῖ ποταμούς, καὶ χωρίους ἐτέροις ἀρδεῖα προσφέρεται· οὕτω τῶν θεοσδότην ἀγαθῶν ἢ φορὰ πρώτοις μὲν προσηνέχθη τοῖς Ἰουδαίοις· ἐκείνων δὲ παραπεμψαμένων τὴν χάριν, διὰ τῶν ἱερῶν ἀποστόλων, ὥσπερ διὰ τινῶν ποταμῶν, ἢ τῆς διδασκαλίας ἀρδεῖα προσηνέχθη τοῖς ἔθνεσιν.*

ιθ'. *Ὁ ἀποστέλλων τὸ λόγιον αὐτοῦ τῷ Ἰακώβ· δικαιώματα καὶ κρίματα αὐτοῦ τῷ Ἰσραὴλ. Πάλαι μὲν τὸν νόμον, μετὰ δὲ ταῦτα καὶ τὴν χάριν· ἀλλ' ἀνάξιοι ἐκατέρων ἐδείχθησαν.*

κ'. *Οὐκ ἐποίησεν οὕτως παντὶ ἔθνει, καὶ τὰ κρίματα αὐτοῦ οὐκ ἐδήλωσεν. Οὐδενὶ γὰρ τῶν ἐθνῶν τὸν διὰ Μωσοῦ δέδωκενόμενον, οὔτε τὴν διὰ τῶν προφητῶν προσεήνοχεν ὠφέλειαν. Τούτους δὲ μόνους τῆς τοιαύτης ἀρδεῖας ἤξιώσεν· ἀλλ' ἀχάριστοι περὶ τὸν εὐεργέτην ἐγένοντο. Τὰ δὲ ἔθνη, διὰ τῶν ἱερῶν ἀποστόλων τοῦ νοεροῦ φωτὸς τὴν αἴγλην δεξάμενα, τὸν οἰκεῖον ἐπέγνω δημιουργὸν, καὶ τούτω προσφέρει τὸ σέβας διηνεκῶς.*

ΕΡΜΗΝ. ΤΟΥ ΡΜΗ' ΨΑΛΜΟΥ.

α'. Ἀλληλοῦϊα, ἀλληλοῦϊα. Διπλὴν ἐποιήσατο τὴν παρακάλεισιν ὁ Προφήτης, εἰς πλείονα προθυμίαν τὰς ψυχὰς παραθήγων. Ὑμνος δὲ καὶ οὗτος ἕτερος τὴν κτίσιν ἅπασαν, νοητὴν τε καὶ αἰσθητὴν, λογικὴν τε καὶ ἄλογον, ἔμψυχόν τε καὶ ἄψυχον, εἰς μίαν συμφωνίαν τῆς ὕμνωδίας διεγείρων. Οὐρανὸν μέντοι καὶ γῆν, καὶ ἀβύσσους, καὶ τοὺς κατ' οὐρανὸν φωστῆρας, καὶ ὄρη, καὶ φυτὰ, καὶ τ' ἄλλα ὅσα τοιαῦτα, ὅσα ψυχῆς καὶ λόγου μετέχοντα, προσφέρει τὸν ὕμνον παρεγγυᾷ. Ἀλλ' εἰς ταῦτα τοῦ λόγου μετ' εὐληχότας ἀποβλέπειν κελεύει, καὶ τὴν ἐν τούτοις φαινομένην σοφίαν καταμαρθάνοντας τὸν Ποιητὴν ἀνυμνεῖν. *Αἰνεῖτε τὸν Κύριον ἐκ τῶν οὐρανῶν, αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν τοῖς ὑψίστοις.* Δύο οὐρανοὺς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ γεγενῆσθαι ὁ μέγας ἡμᾶς ἐδίδαξε Μωσῆς· τόνδε σὺν τῇ γῆ γεγεννημένον, καὶ τὸν ὕστερον μέσον τῶν ὑδάτων προσταχθέντα γενέσθαι, ὃν καὶ στερέωμα προσηγόρευσε. Διὰ τοῦτο ἐκ τῶν οὐρανῶν, καὶ ἐκ τῶν ὑψίστων, ὑμνεῖσθαι προσέταξε τὸν Θεόν· ἀντὶ τοῦ, καὶ τοὺς ἐν τούτῳ καὶ τοὺς ἐν ἐκείνῳ διάγοντας τῶν ἀσωμάτων χορούς. Ἐπειδὴ καὶ ὁ θεῖος Μωσῆς οὐδὲν ἡμᾶς περὶ τῆς τῶν νοερῶν φύσεων δημιουργίας ἐδίδαξεν, ἀναγκαίως ὁ Προφήτης ἐνταῦθα καὶ τὴν τούτων ἐποιήσατο μνήμην. Διὸ καὶ προσφέρει τῷ Ποιητῇ τὸν ὕμνον παρεγγυᾷ. Τοῦτο γὰρ αὐτῷ παρὰ τῶν ποιημάτων τὸ χρέος ὀφείλεται,

καὶ πᾶν ὑπ' αὐτοῦ γενόμενον, καὶ λόγῳ τετιμημένον, προσήκει τοῦτο διὰ παντὸς ἐκτίνειν τὸ ὄφλημα. Εἰ δὲ τὰ κτιστὴν ἔχοντα φύσιν ὑμνεῖ, οὔτε δὲ ὁ Υἱὸς τοῖς ὑμνοῦσιν, οὔτε τὸ πανάγιον συντέτακται Πνεῦμα, δῆλον ὅτι τῆς κτιστῆς οὐχ ὑπάρχουσι φύσεως· ἢ γὰρ ἂν, πρὸ τῶν ἄλλων τὸν ποιητὴν ὑμνησαν, ὡς δικαιοσύνης πηγαὶ τιμᾶσαι τὸ δίκαιον. Ἀλλ' οὔτε ὁ Υἱὸς ὑμνεῖ, οὔτε τὸ πανάγιον Πνεῦμα· οὐ τοίνυν κτιστῆς ἐστὶ φύσεως, οὔτε ὁ Υἱὸς, οὔτε τὸ πανάγιον Πνεῦμα Ὑμνεῖται δηλονότι καὶ αὐτὸς, καὶ τὸ πανάγιον Πνεῦμα· οὐ γὰρ ἐστὶν ἄλλοτι μέσον τῶν ὑμνουμένων καὶ ὑμνουμένων, ἀλλ' ἢ μὲν κτίσις ὑμνεῖ, ὁ δὲ Κτίστης ὑμνεῖται. Εἰ δὲ τις τὸν Κτίστην οὐχ ὑμνεῖ, ὡς ἀχάριστος οὐχ ὑμνεῖ. Ἀλλὰ ταῦτα πλατύτερον ἐν τοῖς περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος διεξήλθομεν λόγους. Οὐκοῦν ἐπὶ τὰ συνεχῆ τῆς ἐρμηνείας βαδίσωμεν.

β'. *Αἰνεῖτε αὐτὸν, πάντες οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ· αἰνεῖτε αὐτὸν, πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ Ἀγγέλους καὶ δυνάμεις τὰς νοερὰς φύσεις καλεῖ. Ἀγγέλους μὲν, ὡς τὰ θεῖα διαπορθμεύοντας ῥήματα· δυνάμεις δὲ, ὡς τῶν σωματικῶν παθῶν ἐλευθέρως, καὶ πληροῦν τὰ κελευόμενα δυναμένας. Δυνατοὶ γὰρ, φησὶν, ἰσχύϊ ποιοῦντες τὸν λόγον αὐτοῦ.* Πᾶσαν μέντοι τῶν νοερῶν τὴν φύσιν διὰ τούτων περιέλαβε τῶν ὀνομάτων. Μάλα δὲ ἄρμοδιως τοὺς ἐπουρανίους χοροὺς πρώτους εἰς ὑμνοδίαν ἐκάλεσε.

γ'. *Αἰνεῖτε αὐτὸν, ἥλιος καὶ σελήνη, αἰνεῖτε αὐτὸν, πάντα τὰ ἄστρα καὶ τὸ φῶς.* Ὁ δὲ Σύμμαχος οὕτως, Ὑμνεῖτε αὐτὸν, πάντες ἀστέρες φωτός· οὕτω δὲ καὶ οἱ ἄλλοι. Κατὰ τοὺς Ἑβδομήκοντα δὲ οὕτω νοητέον· Τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τὸ φῶς ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς, τῇ τετάρτῃ δὲ τοὺς φωστήρας· καὶ διὰ τοῦτο τοῦ φωτός χωρὶς ἐμνημόνευσεν, οὐχ ὡς καθ' ἑαυτὸ ὑφεισθῶτος, ἀλλ' ὡς ἐν τοῖς φωστήρσι διανεμηθέντος. Ταῦτα δὲ, ὡς καὶ ἦδη προειρήκαμεν, οὐκ ἔμψυχα καὶ λογικὰ συγκαλεῖ· ἀλλ' ἡμᾶς ἀφορᾶν εἰς ταῦτα, καὶ τοῦ Θεοῦ τὴν σοφίαν καταμανθάνειν, καὶ διὰ πάντων αὐτῶ πλέκειν τὴν ὑμνοδίαν παρεγγυᾶ.

δ'. *Αἰνεῖτε αὐτὸν, οἱ οὐρανοὶ τῶν οὐρανῶν, καὶ τὸ ὕδωρ τὸ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν.* Τῷ στερεώματι διεχώρισεν ὁ Θεὸς τῶν ὑδάτων τὴν φύσιν, τῇ ἀρρήτῳ σοφίᾳ τὴν ἐπὶ πλείστον αὐτοῖς διανομίαν μηχανώμενος. Καὶ ἐπὶ τῶν πεπηγῶτων ὑδάτων τὸ ἀπειρον τῶν φωστήρων ὀδεύειν προσέταξε πῦρ· ὕδωρ δὲ καὶ πῦρ ἐναντία ἀλλήλοις· ἀλλ' ὅμως οὔτε τοῖς ὕδασι τὸ πῦρ κατασβέννυται, οὔτε τὸ πεπηγὸς ὕδωρ τῷ ἀπείρῳ πυρὶ κατατῆκεται. Δείκνυσι δὲ ταῦτα τοῦ Θεοῦ τὴν ἀρρήτον δύναμιν. Πληθυντικῶς δὲ τοὺς οὐρανοὺς ὠνόμασεν, οὐ πολλοὺς τούτους εἰδῶς, ἀλλὰ τῇ Ἑβραίων ἀκολουθήσας φωνῇ· πληθυντικῶς γὰρ τούτους ἐκεῖνοι καλοῦσιν, ὡς ἡμεῖς Ἀθήνας, καὶ τὰς Θήβας. Ἀμέλειοὺς ἐνταῦθα οὐρανοὺς οὐρανῶν ἐκάλεσεν, ἐτέρωθι οὐρανὸν οὐρανοῦ προσηγόρευσεν. *Ὁ οὐρανὸς γὰρ, φησὶ, τοῦ οὐρανοῦ τῷ Κυρίῳ.*

ε'. *Αἰνεσάτωσαν τὸ ὄνομα Κυρίου· ὅτι αὐτὸς εἶπε καὶ ἐγενήθησαν· αὐτὸς ἐνετείλατο καὶ ἐκτίσθησαν.* Ἄξιον γὰρ, φησὶν, ὑμνεῖν τὸν λόγῳ πάντα ταῦτα τεκτηνόμενον.

ς'. *Ἔστησεν αὐτὰ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· πρόσταγμα ἔθετο, καὶ οὐ παρελεύσεται.* Οὐ μόνον δὲ ἐδημιούργησεν, ἀλλὰ καὶ προμηθεύμενος αὐτῶν διατελεῖ· ὅθεν καὶ τὸ διαρκὲς ἔχουσιν, ὡς ἂν αὐτὸς ἐθέλησῃ. Οὐδὲ γὰρ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ τεθέντας ὅρους παραβῆναι δυνήσεται. Τὰ μὲν οὖν ἄψυχα, καὶ μέντοι καὶ τῶν ἄλλων τὰ γένη, τοὺς τεθέντας αἰσχύνηται νόμους· μόνη δὲ τῶν ἀνθρώπων ἢ φύσις, ἢ λόγῳ τετιμημένη, παραβαίνει τοὺς νόμους. Καὶ ἢ μὲν θάλασσα τοὺς ὅρους ἐπίσταται, καὶ τὴν ψάμμον αἰσχύνηται, καὶ νῦξ καὶ ἡμέρα τὰ τεθέντα φυλάττουσι μέτρα· ἄνθρωποι δὲ τῶν θεῶν νόμων καταφρονοῦσιν. Οὕτω δὲ καὶ τὰ ἐπουράνια καὶ οὐράνια εἰς κοινωνίαν τῆς ὑμνοδίας καλέσας, εἰς τὴν γῆν μεταβαίνει τὴν κοινήν τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῶν ἀλόγων μητέρα.

ζ'. *Αἰνεῖτε τὸν Κύριον ἐκ τῆς γῆς.* Εἶτα κατὰ μέρος, *Δράκοντες, καὶ πᾶσαι ἄβυσσοι.* Μέρος τῆς γῆς ἢ θάλασσα, ἐν δὲ ταύτῃ τὰ κήτη. Ἀξιάγαστος δὲ τοῦ Δημιουργοῦ καὶ αὕτη ἢ πρόνοια, ὅτι τὰ ὑπερμεγέθη καὶ ὑπέρογκα ζῶα δημιουργήσας, τοῖς ἀπλώτοις ἐγκαθεῖρξε πελάγεσι· δεῖξας μὲν τῇ δημιουργίᾳ, καὶ τῇ τούτων μνήμῃ δεδιττόμενος τοὺς ἀνθρώπους, τῷ δὲ τὴν ἐντεῦθεν κωλύσαι λώβην κηρύττων τὴν ἀγαθότητα.

η'. *Πῦρ, χάλαζα, χιῶν, κρύσταλλος, πνεῦμα καταιγίδος.* Καὶ ταῦτα ἐξ ὑδάτων ἔχει τὴν ἀφορμὴν. Ἐν ἀέρι δὲ γίνεται καὶ χάλαζα, καὶ χιῶν, καὶ κρύσταλλος, καὶ τὰ σφοδρὰ πνεύματα. Ταῦτα γὰρ καταιγίδας ἐκάλεσε. Καὶ τὸ πῦρ δὲ ὡσαύτως οὐ μόνον ἐν γῆ, ἀλλὰ καὶ ἐν ἀέρι φαινόμενον ἔστιν ἰδεῖν. Καὶ γὰρ ἀστραπαὶ, καὶ κεραυνοὶ, καὶ πρηστήρες, ἐξ ἀέρος ἐπιφέρονται. *Τὰ ποιοῦντα τὸν λόγον αὐτοῦ.* Καὶ ταῦτα δὲ, φησὶ, τοῖς αὐτοῦ νεύμασιν εἵκει, οὐχ ὡς ἔμψυχα καὶ λογικὰ, ἀλλ' ὡς ἐπόμενα τῷ βουλήματι. Νεύοντος γὰρ τοῦ Θεοῦ τούτων ἕκαστον γίνεται.

θ'. *Τὰ ὄρη καὶ πάντες οἱ βουνοὶ, ζύλακαρποφόρα, καὶ πᾶσαι κέδροι.* Ἰκανὰ καὶ ταῦτα εἰς εὐχαριστίαν κινήσαι ἡμῶν τὰς γλώττας. Οὐ γὰρ μόνον τὸ τούτων μέγεθος ἀξιάγαστον, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐντεῦθεν φουομένη χρεία· πλείστη γὰρ καὶ παντοδαπή.

ι'. *Τὰ θηρία, καὶ πάντα τὰ κτήνη.* Κατὰ διαίρεσιν καὶ ταῦτα. Οὐ γὰρ ἀπλῶς εἶπε τὰ τετράποδα, ἀλλὰ διέκρινε τῶν ἡμέρων τὰ ἄγρια. Καὶ διὰ τούτων μέντοι, καὶ δι' ἐκείνων, κελεύει τὸν Ποιητὴν ἀνομνεῖν. Οὐδὲν γὰρ περιττὸν καὶ ἀχάριστον, εἰ καὶ τὴν ἡμετέραν διαφεύγει γνῶσιν. *Ἐρπετὰ καὶ πετεινὰ περρωτά.* Τῇ μνήμῃ τῶν ἐρπετῶν καὶ τῶν νηκτῶν ἢ φύσις συνέζευκται· ἔρπει γὰρ ἐν τοῖς ὕδασι. Οὕτω δὲ αὐτὰ καὶ ὁ Θεὸς προσηγόρευσεν. *Ἐξαγαγέτω γὰρ, ἔφη, τὰ ὕδατα ἔρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν, καὶ τὰ πετεινὰ πετόμενα κατὰ τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ.* Μετὰ ταῦτα πάντα τὸν διὰ πάντων ὑμνοῦντα καλεῖ· μετὰ πάντα

γάρ τῆς θείας ἡξιώθη δημιουργίας ὁ ἄνθρωπος. Καὶ τοῦτον δὲ κατὰ συμμορίας ἀγείρει· πρῶτον δὲ τὸν τῶν βασιλέων εἰσάγει χορὸν, εἶτα τῶν ὑπηκόων τοὺς δήμους, καὶ φησὶν·
ια'. Βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ πάντες λαοί. Οὐκ ἀποστερεῖ δὲ τῆς ὑμνωδίας, οὔτε τοὺς δευτέρους ἄρχοντας, οὔτε τοὺς μετὰ τούτους κριτὰς, ἀλλὰ καὶ τούτους τῆς ἐντεῦθεν μεταδίδωσιν ὠφελείας. *Ἀρχοντες, καὶ πάντες κριταὶ γῆς.* Καὶ ἡλικίαν δὲ ἐκάστην, καὶ γένος ἐκάτερον, τό τε ἄρσεν καὶ τὸ θῆλυ, τοῦτο κελεύει ποιεῖν· καὶ πρώτους μὲν καὶ πρώτας τοὺς τελείαν ἄγοντας τὴν ἡλικίαν.
ιβ'. Νεανίσκοι καὶ παρθένοι. Εἶτα ἐκάτερον ἄκρον, *Πρεσβύτεροι μετὰ νεωτέρων αἰνεσάτωσαν τὸ ὄνομα Κυρίου.* Καὶ ἡ ἄωρος, φησὶν, καὶ ἔξωρος ἡλικία τὸν Θεὸν ἀνυμνεῖτω.
ιγ'. Ὅτι ὑψώθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ μόνου. Ἐσβεσται γὰρ ἡ μνήμη τῶν ψευδωνύμων θεῶν, καὶ μόνου τοῦ ὄντος Θεοῦ σεπτὸν τὸ ὄνομα πέφηθεν.
ιδ'. Ἡ ἐξομολόγησις αὐτοῦ ἐπὶ γῆς καὶ οὐρανοῦ. Οὐκ ἔτι γὰρ αὐτὸν μόνον ὑμνεῖ τὰ ἐπουράνια, ἀλλ' *Ἐπληρώθη ἡ σύμπασα γῆ τοῦ γινῶναι τὸν Κύριον· ὡς ὕδωρ πολὺ κατακαλύψαι θαλάσσας.* –*Καὶ ὑψώσει κέρας λαοῦ αὐτοῦ.* Ἀμαχον δὲ, φησὶ, δείξει καὶ περιβλεπτον τὸν οἰκεῖον λαόν. Κέρας γὰρ τὴν ἰσχὺν ἐκάλεσεν, ἐκ μεταφορᾶς τῶν κερασφόρων ζώων, ἃ τὴν ἰσχὺν ἔχειν ἐν ἐκείνοις σεμνύνεται. *Ἔγμος πᾶσι τοῖς ὀσίοις αὐτοῦ.* Οὐ μόνον γὰρ ἰσχυροὺς τοὺς εἰς αὐτὸν πεπιστευκότας, ἀλλὰ καὶ ἀοιδίμους παρὰ πᾶσι ποιεῖ. *Τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, λαῶ ἐγγίζοντι αὐτῷ.* Ταύτης δὲ τῆς εὐκλείας καὶ ὁ Ἰσραὴλ ἀπήλαυσεν, ἡνίκα ἐπέλαξε τῷ Θεῷ· μετέβη δὲ νῦν μετὰ τῆς εὐσεβείας ἢ περιφάνεια, καὶ οἱ μὲν ἐγυμνώθησαν ταύτης, τὰ δὲ ἔθνη ταῖς θεαῖς ἀγάλλεται δωρεαῖς.

ΕΡΜΗΝ. ΤΟΥ ΡΜΘ' ΨΑΛΜΟΥ.

α'. Ἀλληλουῖα, ἀλληλουῖα. Τοῦτον προσφέρειν τὸν ὕμνον παρακελεύονται οἱ μετὰ τὴν ἐπάνοδον τὰ πολλὰ ἔθνη ἐκεῖνα διὰ τῆς θείας νενικηκότες ροπῆς. Ἐχει δὲ πρόρρησιν καὶ τῶν ὑπὸ τῶν Μακκαβαίων κατορθωθέντων.

β'. *Ἄσατε τῷ Κυρίῳ ᾄσμα καινὸν, ἢ αἴνεσις αὐτοῦ ἐν ἐκκλησίᾳ ὀσίων.* Οὐ γὰρ τῶν παρανόμων, ἀλλὰ τῶν ὀσίων ἴδιον τὸν Θεὸν ἀνυμνεῖν.

γ'. *Εὐφρανθήτω Ἰσραὴλ ἐπὶ τῷ ποιήσαντι αὐτὸν, καὶ υἱοὶ Σιών ἀγαλλιάσθωσαν ἐπὶ τῷ βασιλεῖ αὐτῶν.* Πάντων μὲν Θεὸς ὁ τῶν ὄλων Θεός, ιδίως δὲ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐχημάτιζε βασιλεὺς. Αὐτίκα τοίνυν τὴν ἀχαριστίαν νενοσηκότων, καὶ ἕτερον αὐτοῖς αἰτησάντων βασιλέα γενέσθαι, φησὶ πρὸς τὸν Σαμουὴλ ὁ Θεός, *Οὐ σὲ ἐξουδενήκασιν, ἀλλ' ἐμέ, τοῦ μὴ βασιλεύειν αὐτῶν.*

δ'. *Αἰνεσάτωσαν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν χορῷ, ἐν τυμπάνῳ καὶ ψαλτηρίῳ ψαλάτωσαν αὐτῷ.* Διὰ παντὸς ὀργάνου, φησὶ, κατὰ τὸν νόμον τὸν ἡμέτερον ὑμνήσωμεν τὸν εὐεργέτην.

ε'. *Ὅτι εὐδοκεῖ Κύριος ἐν τῷ λαῷ αὐτοῦ.* Πολλῆς ἡμᾶς, φησὶ, φιλανθρωπίας ἡξίωσε, καὶ τὴν οἰκεῖαν ἡμῖν ἔδειξεν ἀγαθότητα. *Καὶ ὑψώσει πραιεῖς ἐν σωτηρίᾳ.* Τοὺς δὲ ἐρήμους βοηθείας, καὶ τρόποις ἀγαθοῖς κεκρημένους, ὑψηλοῦς ἀποφανεῖ καὶ περιβλέπτους.

ς'. *Καυχῆσονται ὅσοι ἐν δόξῃ, καὶ ἀγαλλιάσονται ἐπὶ τῶν κοιτῶν αὐτῶν.* Καὶ οἱ τὸ δίκαιον τιμώντες, ἐν εὐκλείᾳ γενήσονται, πολλῆς ἀπολαύοντες ἀναπαύλης. Κοίτην γὰρ τὴν ἀνάπαυλαν ἐκάλεσεν· ἀναπαύλης γὰρ ἢ κλίνη σημαντική.

ζ'. *Αἰ ὑψώσεις τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ λάρυγγι αὐτῶν.* Διηνεκῶς δὲ τὰς θείας εὐεργεσίας κηρύττουσι, τὸν τούτων αἴτιον ἀνυμνοῦντες. *Καὶ ῥομφαῖαι δίστομοι ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν. [η'.] Τοῦ ποιῆσαι ἐκδίκησιν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ἐλεγμοὺς ἐν τοῖς λαοῖς.* Οὐκ ἐναντίον τῇ ἀναπαύλῃ τὸ ἐν πολέμοις νικᾶν. Πάσης γὰρ ἀναπαύλης τὸ νικᾶν θυμηρέστερον. Προλέγει μὲντοι διὰ τούτων τὴν τῶν Μακκαβαίων ἀνδρίαν, ἢ χρησάμενοι, καὶ τοὺς πλησιοχώρους ἐχειρώσαντο, καὶ τοὺς Μακεδόνας κατηγωνίσαντο.

θ'. *Τοῦ δεῖσαι τοὺς βασιλεῖς αὐτῶν ἐν πέδαις, καὶ τοὺς ἐνδόξους αὐτῶν ἐν χειροπέδαις σιδηραῖς.* Πολλὰ τοιαῦτα ὑπ' ἐκείνων κατορθῶσθαι ἢ ἱστορία διδάσκει, καὶ ῥάδιον τοῖς ἐντυχεῖν βουλομένοις τῆς προφητείας καταμαθεῖν τὴν ἀλήθειαν.

ι'. *Τοῦ ποιῆσαι ἐν αὐτοῖς κρῖμα ἔγγραπτον.* Ἄ γὰρ εἰς ἐκείνους ἐνδίκως εἰργάσαντο, ἀνάγραπτα γέγονα καὶ μέχρι τήμερον ἀείμνηστον αὐτῶν τὸ κλέος διέμεινε. Τοῦτο γὰρ ἐπήγαγε· *Δόξα αὕτη ἔσται πᾶσι τοῖς ὀσίοις αὐτοῦ.* Μήτηρ γὰρ τῆς εὐκλείας ἢ ὀσιότης, καὶ οἱ ταύτης ἐργάται δι' αὐτὴν ἀοιδίμοι γίνονται.

ΕΡΜΗΝ. ΤΟΥ ΡΝ' ΨΑΛΜΟΥ.

α'. Ἀλληλουῖα, ἀλληλουῖα. Ἐπινίκιος καὶ οὗτος ὁ ὕμνος· προλέγει δὲ τὴν ἐσομένην πᾶσιν ἀνθρώποις θεογνωσίαν.

β'. *Αἰνεῖτε τὸν Θεὸν ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ.* Ἰκανὴ γὰρ ἀφορμὴ εἰς ὑμνωδίαν αὕτη. Εἰ γὰρ ἀπὸ φυτῶν, καὶ

θηρίων, καὶ ἐρπετῶν, πρόφασιν εἰς εὐχαριστίαν λαβεῖν προσετάχθημεν, πολλῶ μᾶλλον εἰς τοὺς ἁγίους ἀφορᾶν, καὶ τὸν τούτων Θεὸν ἀνυμνεῖν δικαιότερον. Τίς γὰρ τὰ κατὰ τὸν μακάριον διδασκόμενος Παῦλον, ἢ τὸν θεσπέσιον Πέτρον, ἢ τὸν θειότατον Ἰωάννην, ἢ τοὺς ἄλλους ἀποστόλους, ἢ τοὺς νικηφόρους μάρτυρας, ἢ τοὺς ἄλλους ἁγίους, ἢ τοὺς νῦν τῆς ἀρετῆς ἀθλητὰς, οὐ κινεῖ τὴν γλῶτταν εἰς ὑμνωδίαν τοῦ τοσαύτην τοῖς ἀνθρώποις τῶν ἀγαθῶν δωρησαμένου φοράν; *Αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν στερεώματι δυνάμεως αὐτοῦ.* Ὁ δὲ Σύμμαχος οὕτως· Αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν στερεώματι τῷ ἀκαθαιρέτῳ αὐτοῦ. Μόνος γὰρ στερρὸν, καὶ ἀνώλεθρον, καὶ αἰώνιον ἔχει τὸ κράτος. γ'. *Αἰνεῖτε αὐτὸν ἐπὶ ταῖς δυναστείαις αὐτοῦ.* Ἄρρητα γὰρ τὰ διὰ τῶν ἁγίων αὐτοῦ διηνεκῶς κατορθούμενα. Αἰνεῖτε αὐτὸν κατὰ τὸ πλῆθος τῆς με γαλωσύνης αὐτοῦ. Ἔοικε τοῦτο τοῖς ἡδὴ παρ' ἡμῶν ἐρμηνευομένοις· *Ὅτι τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ οὐκ ἔστι πέρας.* Ἄπειρον γὰρ αὐτοῦ, φησὶ, τὸ μέγεθος, ἀμέτρητος ἢ δύναμις· διὰ πάντα τοίνυν αὐτὸν ὑμνοῦντες διατελέσατε. δ'. *Αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν ἤχῳ σάλπιγγος.* Ἱερατικὸν ἦν τοῦτο τὸ ὄργανον· οἱ ἱερεῖς γὰρ ἐχρῶντο ταῖς σάλπιγξι, τῶν ἐν Σινᾷ ὄρει γενομένων σαλπύγγων ἀναμιμνήσκοντες. *Αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν ψαλτηρίῳ καὶ κιθάρα. [ε', ς'.] Αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν τυμπάνῳ καὶ χορῷ· αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν χορδαῖς καὶ ὄργάνῳ. Αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν κυμβάλοις εὐήχοις, αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν κυμβάλοις ἀλαλαγμοῦ.* Τούτοις οἱ Λευῖται πάσαι τοῖς ὄργανοις ἐχρῶντο ἐν τῷ θείῳ νεῷ τὸν Θεὸν ἀνυμνοῦντες· οὐκ ἐπειδὴ Θεὸς ἐτέρπετο τῇ τούτων ἡχῇ, ἀλλ' ἐπειδὴ τῶν γιγνομένων τὸν σκοπὸν ἀπεδέχετο. Ὅτι γὰρ ᾠδαῖς καὶ κρούμασι τὸ Θεῖον οὐκ ἐπιτέρπεται, ἀκούομεν αὐτοῦ λέγοντος Ἰουδαίους· *Ἀπόστησον ἀπ' ἐμοῦ ἡχὸν ᾠδῶν σου, καὶ φωνῆς ὀργάνων σου οὐκ ἀκούσομαι.* Ταῦτα τοίνυν γίνεσθαι συνεχώρησε, τῆς τῶν εἰδώλων αὐτοὺς πλάνης ἀπαλλάξαι θελήσας. Ἐπειδὴ γὰρ φιλοπαίγμονές τινες ἦσαν, καὶ φιλογέλωτες, ταῦτα δὲ ἅπαντα ἐν τοῖς εἰδώλων ἐπετελεῖτο ναοῖς, συνεχώρησε ταῦτα, διὰ τούτων αὐτοὺς ἐφέλκομενος, καὶ τῇ ἐλάττω βλάβῃ κωλύων τὴν μείζονα, καὶ διὰ τῶν ἀτελῶν προπαιδεύων τὰ τέλεια. *Πᾶσα πνοὴ αἰνεσάτω τὸν Κύριον.* Οὐκ Ἰουδαῖοι, μόνον, ἀλλὰ πάντες ἄνθρωποι. Οὐ γὰρ Ἰουδαίων Θεὸς μόνον, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, ἀλλὰ καὶ ἐθνῶν. Ἐν μὲν οὖν τῷ ρ' καὶ μδ' ἔφη ψαλμῷ· *Εὐλογοῦμαι πᾶσα σὰρξ τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον αὐτοῦ.* Ἐνταῦθα δὲ, *Πᾶσα πνοὴ αἰνεσάτω τὸν Κύριον.* Οὔτε δὲ ἐκεῖ μόνην τὴν σάρκα, οὔτε ἐνταῦθα μόνην ἐκάλεσε τὴν πνοήν· ἀλλὰ καὶ δι' ἐκείνου καὶ διὰ τούτου, καὶ σώματι καὶ ψυχῇ ὑμνεῖν παρακελεύεται τὸν τῶν ὄλων Θεόν. Ἀξιάγαστον δὲ τῆς ὅλης τῶν ψαλμῶν πραγματείας τὸ τέλος, καὶ τῷ σκοπῷ τῆς προφητείας συμβαῖνον. Καὶ γὰρ ἡ προφητεία τοῖς ἔθνεσι κηρύττει τὴν σωτηρίαν, καὶ τῆς προφητείας τὸ τέλος τοὺς ταύτης τετυχηκότας ὑμνεῖν τὸν εὐεργέτην παρακελεύεται. Ἡμεῖς δὲ οὐ μόνον τῶν ρημάτων ἀκούομεν, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα θεωροῦμεν τὰ πράγματα. Ἐν ἐκάστη γὰρ καὶ πόλει, καὶ κώμῃ, καὶ ἀγροῖς, καὶ ἐν ἐσχατιαῖς, καὶ ὄρεσι, καὶ βουνοῖς, καὶ ἐν τῇ ἀοικήτῳ καὶ παντελῶς ἐρήμῳ, ὃ τῶν ὄλων ὑμνεῖται Θεός. Ἐγὼ δὲ τοὺς ἐντυγχάνοντας τῆδε τῇ βίβλῳ παρακαλῶ, εἰ μὲν εὖ καὶ καλῶς ἐρμηνεύεσθαι δόξειε, τὴν ἐκ τούτων ὠφέλειαν καρπώσασθαι. Εἰ δὲ που τῶν κεκρυμμένων τοῦ Πνεύματος οὐκ ἐφικόμεθα μυστηρίων, μὴ σφόδρα ἡμῖν ἐπιμέμψασθαι. Ἄ γὰρ εὐρεῖν ἠδυνήθημεν ἀφθόνως ἅπασιν προτεθείκαμεν, καὶ ἂ παρὰ τῶν Πατέρων ἐδιδάχθημεν, τοῖς μεθ' ἡμᾶς προσενεγκεῖν ἐσπουδάσαμεν. Καὶ τὸν μὲν πόνον ἡμεῖς ἠνεσχόμεθα, ἄπονον δὲ ἄλλοις ὠφέλειαν προσφέρομεν. Οὓς ἀξιῶ εὐχαῖς τὸν πόνον ἀμείψασθαι· ἵνα ταύταις ἐρειδόμενοι, προσθῶμεν τοῖς λόγοις τὰ ἔργα, καὶ τὸν ἐξ ἐκατέρων συγκείμενον μακαρισμὸν καρπώσωμεθα. *Ὁ γὰρ ποιήσας, φησὶ, καὶ διδάξας, μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.* Ἦς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ δόξα πρέπει, σὺν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.